

**MEMO GROENPLAN STADSWERVEN,
JUNI 2021**

Contactpersoon

S. Fiaschi-van der Est

T 078 770 4650

E sd.fiaschi-van.der.est@dordrecht.nl

1. Inleiding

Voor u ligt de notitie "Toelichting Groenplan Stadswerven". U leest hier meer over de (reeds voltooide) plannen om de biodiversiteit en vergroening in dit stadsdeel te stimuleren. Meer groen op Stadswerven draagt ook bij aan een aantrekkelijke en beleefbare leefomgeving. Ook draagt het bij aan het bereiken van een klimaatbestendige stad.

2. Waarom een Groenplan?

Het project Stadswerven, gericht op de bouw van circa 1.000 woningen, is sinds jaren volop in voorbereiding en uitvoering. Dit geldt niet alleen voor de woningbouw, maar ook voor de openbare ruimte. De Structuurvisie Dordrecht 2040 kenmerkt Stadswerven ook als 'levendig centrum' en gaat uit van een levendig en stedelijk leefmilieu met een hoge bebouwingsdichtheid.

De kijk op onze stedelijke ontwikkelingen, zoals Stadswerven, verandert met de inwerkingtreding van de Omgevingswet (naar verwachting 1-1-2022). In de Omgevingsvisie Dordrecht 1.0 hebben we keuzes gemaakt in het fysieke domein, samen met de ambities die we erin hebben opgenomen. Zo hebben we de ambitie om een gezonde en aantrekkelijke stad te ontwikkelen en klimaatadaptief in te richten (de klimaatbestendige stad). We willen daarnaast een biodiverse stad ontwikkelen met als doel om biodiversiteit te behouden en te stimuleren.

Hoewel de Omgevingswet nog niet in werking is, hebben we, in lijn met deze ambities, verkend op welke manier we Stadswerven kunnen ontwikkelen in de "geest" van de Omgevingsvisie. Dit binnen de huidige kaders en aanvullend op de bestaande plannen voor groeninrichting en ondanks het vergaande stadium van de bouwplannen. Het voorliggend groenplan is het resultaat van deze verkenning.

Het verkennen van de kansen om biodiversiteit te stimuleren was wel de directe aanleiding voor dit groenplan. Stadswerven is namelijk, vanwege zijn unieke ligging tussen de Beneden Merwede en het Wantij en de invloed van dagelijkse getijdeverschillen, bijzonder voor de natuur (zie figuur 1 voor de ligging van Stadswerven). Dit blijkt uit verschillende recente ecologische onderzoeken op Stadswerven. Ook mondt bij Stadswerven het 8 km lange Wantij uit in de Merwede, vanaf het stroomopwaarts gelegen Natura 2000-gebied Biesbosch en heeft daarmee een verbindende functie voor flora en fauna.

Recent onderzoek (tussen 2006 en nu) heeft aangetoond dat de beschermde rivierrombout voorkomt in het noordelijk deel van Stadswerven. Deze libelle is afhankelijk van de oevers van het Wantij en Beneden Merwede. Daarom is aanpassing van de oevers nodig om de projecten te kunnen uitvoeren. Een ontheffingsaanvraag hebben we inmiddels ingediend bij de Omgevingsdienst Haaglanden.

3. Welke stappen zijn genomen voor dit Groenplan?

Voor de werkwijze is de volgende aanpak aangehouden:

1. Inventarisatie kaders die gelden voor project Stadswerven (zie punt 4);
2. Inventarisatie uitgangspunten voor het plan (zie punt 5);
3. Interviews met diverse stakeholders (zie punt 6);
4. Bepalen voor welke (doel)soorten maatregelen ecologisch gezien zinvol zijn (zie punt 7);
5. Bepalen van de haalbaarheid van de voorstellen voor het stimuleren van de biodiversiteit (zie punt 8);
6. Haalbare voorstellen "vertalen" naar concrete maatregelen voor project Stadswerven en dit vastleggen op de groenkaart (zie punt 8);
7. Klimaatadaptatie toevoegen aan Groenplan (zie punt 9).

4. Welke (beperkende) kaders gelden voor het Groenplan?

Er is uitgezocht welke kaders van toepassing zijn op project Stadswerven. De kaders beperken de mogelijkheden om de biodiversiteit te stimuleren. Dat betekent dat niet alle voorstellen voor het stimuleren van biodiversiteit haalbaar zijn. Het gaat om de volgende kaders:

1. Bestemmingsplan Stadswerven, 10-5-2016 vastgesteld
2. Masterplan Stadswerven, 14-5-2009 vastgesteld
3. Beeldregieplan Stadswerven, 2009
4. Stedenbouwkundig plan Stadswerven, 2009
5. Overeenkomsten voor grondexploitatie, laatste herziening vastgesteld 2018
6. Raamkoopovereenkomst gemeente-OCW, vastgesteld 2018
7. Watervergunning compensatie Rijkswaterstaat d.d. 8 september 2011 (geactualiseerd 16 april 2021)
8. Nautische beperkingen die Rijkswaterstaat stelt
9. De (toekomstige ligging van) steigers en vaarbewegingen
10. Bodemsaneringswet
11. Natuurwetgeving, vastgestelde flora en fauna onderzoeken
12. Technische haalbaarheid van biodiversiteitsmaatregelen
13. Beheerkosten
14. Reeds aangelegd en overgedragen openbaar gebied

5. Welke uitgangspunten zijn belangrijk voor het Groenplan?

Voor het Groenplan is gebruik gemaakt van de volgende beleidsdocumenten, natuuronderzoeken en interne notities:

1. Ontwerp Omgevingsvisie Dordrecht, versie 1.0
2. Ruimtelijke Visie Groenblauw Eiland van Dordrecht, maart 2020
3. Structuurvisie Dordrecht 2040, vastgesteld op 17 december 2013
4. Toelichting op de Visie de Staart
5. Beleidsvisie Dordtse Binnenhavens
6. Notitie Stadswerven, kansen voor biodiversiteit (Marit Janse, april 2020)
7. Natuurplan deelgebied H (Sweco, 2020)
8. Nationale Database Flora en Fauna (NDFF)
9. Activiteitenplan voor de ontheffingprocedure rivierrombout (Sweco, 2020).
10. Diverse onderzoeken en rapporten van (beschermde) natuur op Stadswerven (NWC; Stichting Wantij en Vertigo, Sweco)

Verder zijn er vanuit meerdere invalshoeken¹ voorstellen voor het stimuleren van biodiversiteit op Stadswerven. Deze zijn betrokken in het proces om te komen tot het Groenplan. De diverse voorstellen zijn verwerkt in de Groenkaarten met uitgevoerde/uit te voeren maatregelen door project Stadswerven, idem maar afhankelijk van goedkeuring derden en maatregelen die nieuw beleid en financiering vragen.

6. Wie is er betrokken bij het Groenplan?

Het projectteam Stadswerven heeft zich in het eerste kwartaal van 2021 intensief gewerkt aan het plan biodiversiteit.

Ook zijn er interviews afgelegd bij collega's en andere stakeholders om inzicht te krijgen in de (on)mogelijkheden van voorstellen om biodiversiteit te behouden en stimuleren:

1. Stedenbouwkundig ontwerper
2. Deskundigen klimaat en duurzaamheid
3. Beheerders
4. Landschapsontwerper
5. Ecologische onderzoeksbureaus
6. Rijkswaterstaat

7. Voor welke doelsoorten is het Groenplan haalbaar?

De stadsecoloog heeft de verschillende beschikbare natuuronderzoeken beoordeeld en heeft de Nationale Database Flora en fauna geraadpleegd. Zo werd duidelijk welke potentie Stadswerven heeft voor flora en fauna. Tabel 1 toont voor welke (groep) doelsoorten Stadswerven potentie heeft. Figuur 2 toont een aantal voorbeelden van doelsoorten.

Tabel 1. Doelsoorten voor Stadswerven en de potentieel geschikte biotopen

Potentie Stadswerven per doelsoort	Welke biotopen* zijn mogelijk op Stadswerven
Kenmerkende flora van oeverwallen in het rivierengebied	Stroomdalgrasland
Kenmerkende flora van braakliggende bouwterreinen	Ruderale bloembermen
Bloemrijke flora in getijdegebieden	Bloemrijke vochtige ruigtes
Moerasvogels (blauwborst, snor en rietzanger)	Bloemrijke vochtige ruigtes en rietbermen
Bijzondere water- en landslakken (getijdeslakje en kleine karthuiserslak)	Geleidelijke droog-natovergangen en droog strooisel in gebieden met intergetijdeinvloeden
Rivierrombout	Waterbodem en oeverzones
Gebouwbewonende vleermuizen	Verblijven in gebouwen en foerageergebied langs bomenrijen
Gebouwbewonende vogels	Nestkasten in gebouwen
Bijen, vlinders en (zweef)vliegen	Bloembermen
*Biotopen zijn de levensomstandigheden die flora en fauna nodig hebben om op een bepaalde plek te kunnen verblijven.	

¹ Het betreft de zienswijzen van Stichting het Wantij, Anneke van Veen en Trudy van Wattum die zijn ingediend bij de behandeling van de motie Natuurlijke Wantijoevers. Daarnaast losse voorstellen die vanuit interviews zijn geopperd door het NWC, Sweco en Rijkswaterstaat.

Figuur 2: bloemrijke vochtige ruigtes in de oeverzone, de rivierrombout en het getijdeslakje zijn kenmerkende en bijzondere natuurwaarden voor Stadswerven.

8. Hoe zijn de maatregelen voor het Groenplan bepaald?

De haalbaarheid van de diverse ideeën en voorstellen is bepaald aan de hand van een aantal afwegingen. De afweging om te bepalen waarom ideeën en voorstellen niet haalbaar zijn waren onder andere:

- het voorstel past niet binnen de gestelde kaders en uitgangspunten;
- er is geen fysieke ruimte beschikbaar om de maatregel uit te voeren;
- de oever- en scheepvaartfunctie komt in het geding;
- het gebied is geen eigendom van de gemeente Dordrecht;
- er is sprake van een spoedeisende bodemsanering;
- er is geen meerwaarde voor het stimuleren van biodiversiteit, klimaat adaptieve of natuur inclusieve maatregelen.

De overige wel haalbare ideeën en voorstellen zijn onderverdeeld in 3 niveaus en apart op een kaart weergegeven, naast de totaal-kaart:

- Is/wordt uitgevoerd door het project Stadswerven en is opgenomen in de grondexploitatie;
- Kan worden uitgevoerd door het project Stadswerven, maar is afhankelijk van derden (bijvoorbeeld financiering, toestemming derden);
- Vraagt om nieuwe besluitvorming en financiering (b.v. vergroenen parkeergarage).

9. Welke maatregelen staat er op de Groenkaarten?

Zie figuur 3; de Groenkaart voor het totaal. In bijlage 1 staat een grotere uitsnede van de kaarten, totaal en 3 niveaus. Zie figuur 4 voor een aantal voorbeelden van de in de Groenkaart benoemde maatregelen.

De status van de kaarten is indicatief. Een nadere uitwerking van de details, planning, uitvoering, grootte, aantallen is nodig om tot een definitieve uitvoering over te gaan. Ook kan het overleg met bewoners en andere belanghebbenden leiden tot aanpassingen. Ook omdat het nog veel woningen gebouwd moeten worden en er dus steeds nieuwe bewoners bij komen met wellicht nieuw vragen en ideeën. Ook kunnen er vanuit voortschrijdend inzicht nieuwe ideeën ontstaan of afvallen. De groenkaarten zullen dan ook regelmatig worden geactualiseerd en gecommuniceerd.

Figuur 3. De Groenkaart – totaal - voor Stadswerven. In bijlagen staan grotere uitsneden van de kaart.

Het gaat om maatregelen in de openbare ruimte en aan en bij gebouwen (nieuwbouw). Het gaat hoofdzakelijk om nieuwe maatregelen, maar ook om het behoud van een aantal plekken voor biodiversiteit (zie figuur 4a). Hieronder volgt een samenvatting van de maatregelen op de kaart die stimulerend zijn voor biodiversiteit:

1. De aanleg (of juist behoud) van (nieuwe) groenstructuren, vooral in de vorm van (nieuwe) bomenrijen of andere landschapselementen. Kleine bomen en struiken en hagen dragen ook bij aan de biodiversiteit en staan daarom in de kaart.
2. Per vlek een uitgewerkt landschapsonwerp, met plek voor bomen, landschapselementen, bloemenbermen en faunavoorzieningen.
3. De aanleg van geschikte (en zo inheems mogelijke) bloembermen. De bloemen zijn kenmerkend voor het rivierengebied of voor het stedelijk karakter van Stadswerven.
4. Het behoud van de vegetatie op de Punt.
5. De aanleg van rietbermen in de oevers van de Beneden Merwede en het Wantij. Dit is onder andere nodig als compensatie voor de rivierrombout.
6. Het aanleggen van drijvend groen of getijdestenen² op plekken met te weinig ruimte voor een rietberm in de oevers van het Wantij.
7. Het inbouwen van vogel- en vleermuisvoorzieningen in de nieuwbouw.
8. Het stimuleren van de aanleg van groene (gevel)tuinen bij particulieren.

² Een getijdesteen is een vaste constructie (of plantenbak) tegen een verticale oeverbeschoeiing. Hierop groeien inheemse moerasplanten die goed kunnen groeien bij getijdebewegingen. Deze getijdestenen staan dagelijks (kort) onder water.

9. Losse maatregelen, zoals faunavorzieningen in het Wervenpark.

Figuur 4a: het behoud van de Punt (links) en de bomenrij (rechts) tussen de Oranjelaan en het bouwterrein van vlek H.

Figuur 4b: de aanleg van bloemrijke bermen met een ruderaal (links) en een rivierkarakter (rechts).

Figuur 4c: de aanleg van rietbermen (links) en drijvend groen (rechts).

Figuur 4d: natuurinclusief bouwen aan woningen met ingebouwde vleermuis- (links) en vogelvoorzieningen.

10. Groene en Klimaatadaptieve maatregelen

De aanleg of behoud van groenstructuren op heel Stadswerven draagt bij aan een aantrekkelijke en gezonde leefomgeving. De ingetekende bomen in figuur 3 dragen hier in belangrijke mate aan bij. Ook bij de uitwerking van ontwerpen voor de openbare ruimte is voldoende plek voor groene elementen (kleine bosschages, struiken, heesters, bloemen). Behoud en aanleg van bomen draagt bij aan het beperken van hittestress in de zomermaanden. Lokaal draagt de aanleg van een waterberging (wadi) of halfverharding (niet opgenomen in figuur 3).

11. Hoe gaan we verder met het Groenplan?

We werken de komende tijd verder aan de uitwerking van de maatregelen. Voor een aantal maatregelen zijn aanvullende gesprekken nodig om de haalbaarheid te bespreken (zoals financiering, bewoners en Rijkswaterstaat). We informeren de bewoners en andere geïnteresseerden over de maatregelen die we nemen, halen reacties op en gaan met hen in gesprek. We informeren de gemeenteraad over het Groenplan middels een Raadsinformatiebrief met het verzoek het plan te mogen presenteren.

Bijlagen Groenkaarten